

PRATARMĖ

Ilgas antikinės dramos gyvenimas

Europos teatro istorija prasidėjo 536 m. pr. Kr., kai Tespidas pastatė pirmąją tragediją. Nors dramos atsiradimui, kaip spėja kai kurie tyrinėtojai, gal turėjo įtakos ir kitiems dievams skirti ritualiniai vaidinimai, svarbiausią vaidmenį vis dėlto vaidino penkiasdešimties vyrų chorai, kurie, stovėdami ratu ar eidami ratelio, giedojo ditirambais vadinamas giesmes Dionisui. Išplėtojus dainavedžio ir choro klausimus, atsakymus, teiginių komentavimą, kitus dialogo elementus, vis aktyviau siekiant ne papasakoti, o pavaizduoti mitą, jų giesmės virto drama, tai yra veiksmu (δράμα – veiksmas, veikimas). Komedijos pradėtos vaidinti V a. pr. Kr. pradžioje. Šiame amžiuje nusistovėjo dramos forma. Tragedijoje vaidino trys aktoriai, kurie, keisdami kaukes, atlikdavo visus vaidmenis, dalyvavo penkiolikos asmenų choras, buvo gaminamos vaizdingos dekoracijos. Komedijos choras buvo gausesnis, jis susidėjo iš dvidešimt keturių chorių. Drama tapo labai populiarus, mėgstamas žanras ir darė įtaką kitų žanrų (poezijos, retorinės, filosofinės ir istorinės prozos) kūrėjams. Pati drama nesustabarėjo, o rutuliojosi toliau. Ir tragedijos, ir komedijos įtaką patyrusi vadinamoji Naujoji komedija IV ir III a. pr. Kr. įtvirtino penkių veiksmų

dramos modelį. Joje nebebuvo choro. Graikų suformuotus dramos principus perėmė romėnai, o iš jų – Europos drama. Renesanso laikų tragedijų rašytojai mokėsi iš Senekos dramų, o Klasicizmas, iš aukšto žiūrėjęs į romėnų literatūrą, sekė graikų tragikais. Bet kadangi labai specifiška, tik demokratinei graikų visuomenei tegalėjusi tikti Senoji atikinė komedija negalėjo būti vertas pavyzdys absoliutinių monarchijų piliečiams, Klasicizmo komediografai mielai mėgdžiojo Plautą ir Terencijų. Naujaisiais laikais atsiradus Bertoldo Brechto teatrui, absurdo teatrui ir kitoms teatro atmainoms, antikiniai elementai neišnyko: ir naujo tipo dramos rašomos graikų mitų motyvais, retsykais moderniose pjesėse pasirodo choras ar kiti Antikos laikų teatro elementai.

Įvairiems antikinės dramos įtakos kitų žanrų veikalams, kitų kraštų ir tautų dramoms ar kultūriniam gyvenimui tyrimams ir skirtas šis *Literatūros* sąsiuvinis. Jame pateikiamuose straipsniuose nagrinėjami dramos elementai filosofinėje prozoje, helenizmo laikų poezijoje, istoriografijoje, aptariamas jėzuitų teatro vaidmuo to meto politiniame gyvenime, antikinių dramų pastatymai Lietuvoje ir antikinių dramų elementai lietuvių dramaturgų kūrinuose.

Dalia Dilytė